

Bogusława Małek

ZGODNE
Z PODSTAWĄ
PROGRAMOWĄ
2024

Geografia

Wymagania edukacyjne

5

KIELCE 2024

mac
EDUKACJA

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Mapy – źródła informacji geograficznej					
1. Mapy – płaski, pomniejszony obraz Ziemi (1.1)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje definicję mapy i wymienia jej elementy; – rozpoznaje skalę liczbową, mianowaną i podziałkę liniową; oblicza rzeczywistą odległość na podstawie podziałki; – wymienia sytuacje z codziennego życia, w których warto skorzystać z mapy.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie skali; stosuje różne zapisy skali i prawidłowo je odczytuje; zamienia skalę liczbową na mianowaną; – przedstawia skalę liczbową i mianowaną w postaci podziałki liniowej; – odczytuje informacje z mapy, korzystając z legendy.	<ul style="list-style-type: none"> – zamienia skalę mianowaną i skalę liniową na skalę liczbową; – określa, która skala jest większa, a która mniejsza.	<ul style="list-style-type: none"> – porządkuje skale od największej do najmniejszej (i odwrotnie); – oblicza odległość rzeczywistą na podstawie różnych rodzajów skali; – wskazuje wybrane obiekty na mapach w różnych skalach; – wyjaśnia, dlaczego mapa jest źródłem informacji.	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje zależność między skalą a szczegółowością mapy; odróżnia mapy w skali dużej od map w skali małej; – biegle oblicza odległości w terenie na podstawie skali mapy; – wybiera odpowiednią mapę w zależności od wskazanego problemu, samodzielnie ją interpretuje.
2. Ukształtowanie terenu na mapie (1.2)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje różnice między wysokością względną i bezwzględną; – wskazuje te wysokości na schematycznym rysunku; – odczytuje z mapy wysokości bezwzględne; – oblicza wysokość względną; – wymienia formy terenu: wklęsłe (dolina, kotlina) i wypukłe (pagórek, wzgórze, góra); – wymienia barwy wykorzystywane do przedstawiania nizin, wyżyn i gór na mapie.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje prawidłowy zapis wysokości względnej (m) i bezwzględnej (m n.p.m.; m p.p.m.); – wyjaśnia pojęcie <i>poziomica</i>; – na podstawie rysunku poziomicowego rozpoznaje formę wklęsłą i odróżnia ją od formy wypukłej; – wskazuje na rysunku poziomicowym stok stromy i łagodny; – wyjaśnia, co oznaczają kolory na mapie hipsometrycznej.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje zasady wykonywania rysunku poziomicowego; – odczytuje wysokość bezwzględną punktów leżących między poziomiami; – rozpoznaje na podstawie rysunku poziomicowego różne formy terenu.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia proces powstawania rysunku poziomicowego; – odczytuje informacje z mapy poziomicowej; – wyjaśnia, czym charakteryzuje się mapa hipsometryczna; – wskazuje różnice pomiędzy mapą ogólnogeograficzną a mapą tematyczną.	<ul style="list-style-type: none"> – wykonuje rysunek poziomicowy form terenu według instrukcji; – ustala skalę barw do rysunku poziomicowego; – opisuje ukształtowanie terenu na podstawie mapy hipsometrycznej; – podaje przykłady map ogólnogeograficznych i map tematycznych; – opisuje, jak dawniej na mapach przedstawiano ukształtowanie terenu.
3. Różnorodność krajobrazów Polski (1.3)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>krajobraz</i>; – wymienia składniki krajobrazu; – wymienia pasy krajobrazowe Polski; – odczytuje z mapy nazwy krain geograficznych należących do poszczególnych pasów.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>kraina geograficzna</i>; – wymienia krainy geograficzne należące do poszczególnych pasów krajobrazowych; – wskazuje na mapie krainę geograficzną i charakteryzuje pas ukształtowania – powierzchni, w którym znajduje się jego miejscowość.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy charakterystyczne każdego pasa krajobrazowego; – wymienia procesy kształtujące krajobraz poszczególnych pasów ukształtowania powierzchni Polski; – rozpoznaje na mapie konturowej pasy krajobrazowe.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy wspólne i różnice pomiędzy pasami krajobrazowymi; – rozpoznaje pasy krajobrazowe na podstawie opisu i ilustracji; – wyjaśnia, dlaczego ukształtowanie powierzchni Polski ma charakter pasowy; – podaje przykłady elementów krajobrazu, będących efektem działania procesów geologicznych.	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia charakterystykę pasów krajobrazowych na podstawie map; – wskazuje na mapie konturowej krainy geograficzne Polski.

* w nawiasie podano numer tematu w podręczniku

4. Ocena krajobrazu najbliższej okolicy (1.4)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia sytuacje, w których jest potrzebna ocena krajobrazu; – wskazuje obszary atrakcyjne krajobrazowo na podstawie mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia warunki wpływające na atrakcyjność krajobrazu; – wyjaśnia, w jakim celu wykonuje się badanie oceny krajobrazu; – wskazuje w swoim otoczeniu miejsca, które zostały zmienione na lepsze, są najbardziej atrakcyjne krajobrazowo i takie, które wymagają najwięcej zmian. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia etapy badania oceny krajobrazu; – uzasadnia wybór miejsc w najbliższym otoczeniu, które zostały zmienione na lepsze, są najbardziej atrakcyjne krajobrazowo i takie, które wymagają najwięcej zmian. 	<ul style="list-style-type: none"> – planuje badanie oceny krajobrazu na podstawie wrażeń; – przygotowuje materiały potrzebne do badania oceny krajobrazu. 	<ul style="list-style-type: none"> – przeprowadza badanie oceny krajobrazu; – analizuje wyniki badań krajobrazu, wyciąga wnioski na podstawie tej analizy; – przedstawia własne propozycje zmian w krajobrazie najbliższej okolicy, aby była to przestrzeń przyjazna do życia.
5. Podsumowanie działu 1	Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–4.				
Dział 2. Krajobrazy Polski					
6. Krajobraz wysokogórski – Tatry (2.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje Tatry na mapie Polski, określa położenie względem swojej miejscowości; – podaje nazwę i wysokość najwyższego szczytu Tatr; – wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego; – wskazuje na ilustracji elementy krajobrazu wysokogórskiego; – wymienia piętra roślinne Tatr; – podaje zasady bezpieczeństwa obowiązujące w górach. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr: Rysy, Gerlach; – wyjaśnia pojęcia: szczyt, wierzchołek, przełęcz; – wymienia przykładowe rośliny typowe dla poszczególnych pięter roślinnych; – wymienia najważniejsze cechy pogody w Tatrach; – wymienia formy ochrony przyrody w Tatrach; – odczytuje podstawowe informacje z mapy turystycznej Tatr. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje wysokość Tatr z wysokością Alp i Himalajów (odczytuje z mapy nazwy i wysokości najwyższych szczytów tych gór, wskazuje je na mapie); – opisuje cechy krajobrazu wysokogórskiego (cechy rzeźby, pogodę, piętrowość roślinną); – wymienia przykładowe zajęcia mieszkańców Podhala; – wymienia i wskazuje na mapie inne łańcuchy górskie w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje procesy geologiczne, które przyczyniły się do ukształtowania krajobrazu Tatr; – wskazuje zależność pomiędzy wysokością n.p.m. a piętrowością roślinną i pogodą; – analizuje mapę turystyczną Tatr (oblicza wysokość względną, odległość między wskazanymi punktami, określa, czy stok jest stromy czy łagodny); – na podstawie ilustracji lub filmu opisuje podstawowe cechy krajobrazu górskiego innych gór, np. Karkonoszy i Gór Stołowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje procesy kształtujące rzeźbę wysokogórską; – wyjaśnia proces powstawania doliny U-kształtnej (np. na przykładzie Doliny Kondratowej); – na podstawie ilustracji porównuje krajobraz wysokogórski Tatr do krajobrazu innych gór, np. Karkonoszy i Gór Stołowych; – opisuje obyczaje i kulturę mieszkańców Podhala i porównuje je do swojego regionu; – na podstawie mapy i innych źródeł informacji opracowuje program jednodniowej wycieczki po Tatrach.
7. Krajobraz wyżynny – Wyżyna Krakowsko-Częstochowska (2.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko-Częstochowską, określa jej położenie względem swojej miejscowości; – wskazuje na mapie główne miasta Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej: Kraków, Częstochowę; – podaje nazwę skały stanowiącej podłoże geologiczne krainy (wapień); – wymienia cechy krajobrazu wyżyny wapiennej; – podaje nazwę parku narodowego utworzonego na tym obszarze. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób tworzyły się skały wapienne; – wyjaśnia pojęcie <i>ostańce skalne</i>; – wskazuje miejsca na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, które warto zobaczyć. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje drugą nazwę wyżyny – Jura Krakowsko-Częstochowska; – wyjaśnia, w jaki sposób utworzyły się ostańce skalne i jaskinie; – określa położenie Ojcowskiego Parku Narodowego; – podaje przykłady roślin i zwierząt objętych ochroną w Ojcowskim Parku Narodowym; – wskazuje sposoby gospodarczego wykorzystania tego regionu; – wymienia podstawowe osobliwości przyrodnicze i zabytki regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje krajobraz Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej; – podaje przykładowe nazwy jaskiń znajdujących się na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (Łokietka, Wierna); – wyjaśnia, co oznacza określenie „Orle Gniazda”; – wymienia najważniejsze zabytki Krakowa. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pochodzenie nazwy Jura Krakowsko-Częstochowska; – wyjaśnia pojęcie <i>skamieniałość</i>; – uzasadnia, dlaczego Wyżyna Krakowsko-Częstochowska należy do atrakcyjnych turystycznie regionów Polski; – uzasadnia, dlaczego Kraków jest miastem atrakcyjnym dla turystów.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
8. Krajobraz nizinny – Nizina Mazowiecka (2.3)	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie Niziny Mazowieckiej na mapie; – wskazuje na mapie główne miasta Niziny Mazowieckiej; – odczytuje z mapy nazwy rzek przepływających przez pas nizin; – wymienia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie pozostałe niziny leżące w obrębie pasa Nizin Środkowopolskich; – wyjaśnia pojęcie równiny; – wymienia czynniki wpływające na kształtowanie krajobrazu tego regionu; – wskazuje na mapie Kampinoski Park Narodowy. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje ukształtowanie terenu Niziny Mazowieckiej; – wymienia i podpisuje na mapie główne rzeki Niziny Mazowieckiej; – podaje przykłady gospodarczego wykorzystania regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia proces powstawania meandrów, starorzeczy i wydm śródlądowych; – wskazuje cechy charakterystyczne Niziny Mazowieckiej, które są wspólne dla innych nizin w Polsce; – wyjaśnia, w jaki sposób człowiek przyczynił się do kształtowania krajobrazu Niziny Mazowieckiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę łądolodu w kształtowaniu rzeźby nizin leżących w środkowej części Polski; – wyjaśnia, dlaczego Puszcza Kampinoska nazywana jest płucami Warszawy.
9. Krajobraz pojezierny – Pojezierze Mazurskie (2.4)	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie Pojezierza Mazurskiego; – wymienia podstawowe cechy krajobrazu pojezierzy; – podaje nazwę największego jeziora Polski; – wymienia główny czynnik, który ukształtował krajobraz pojezierzy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie pozostałe pojezierza Polski; – opisuje krajobraz Pojezierza Mazurskiego; – wymienia zajęcia mieszkańców Pojezierza. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia proces powstawania jezior, podaje typy jezior; – podaje przykładowe nazwy jezior i wskazuje je na mapie Polski; – podaje przykłady gospodarczego wykorzystania regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak powstał krajobraz pojezierny; – porównuje cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej i Pojezierza Mazurskiego; – wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystuje walory przyrodnicze Pojezierza Mazurskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje różnice pomiędzy rzeźbą staro- i młodogłacienną; – wskazuje na mapie przykłady obszarów z taką rzeźbą; – porównuje na podstawie mapy hipsometrycznej pojezierza Polski; – wskazuje osobliwości przyrodnicze Pojezierza Mazurskiego.
10. Krajobraz nadmorski – Półwysep Słowiński (2.5)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Półwysep Słowiński; – wymienia procesy kształtujące krajobraz w strefie wybrzeży; – wymienia cechy krajobrazu nadmorskiego; – odróżnia wybrzeże niskie od wysokiego; – podaje nazwę największego jeziora przybrzeżnego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie pozostałe półwyspy; – opisuje krajobraz Półwyspu Słowińskiego; – wymienia zajęcia mieszkańców pasa półwyspu. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>wydma, klif, jezioro przybrzeżne, ujście rzeki, mierzeja</i>; – wymienia metody ochrony brzegu przed niszczącą działalnością wody; – podaje przykłady miejsc atrakcyjnych turystycznie na Półwyspie Słowińskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia proces powstawania jezior przybrzeżnych, podaje przykłady takich jezior; – opisuje proces powstawania wydmy; – wyjaśnia proces niszczenia klifu, podaje przykładowe miejsce występowania wybrzeża klifowego w Polsce; – opisuje krajobraz Słowińskiego Parku Narodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje zależności między działalnością morza, wiatru i rzek a rodzajami wybrzeży; – wskazuje na mapie miejsca występowania wybrzeża wysokiego i niskiego; – wyjaśnia różnicę między budującą a niszczącą działalnością wody morskiej i wiatru (podaje przykłady form utworzonych wskutek niszczącej i budującej działalności morza); – wyjaśnia, dlaczego nad morzem rozwija się turystyka.
11. Krajobraz wielkomiejski – Warszawa (2.6)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje Warszawę na mapie; – wymienia cechy krajobrazu wielkomiejskiego; – wymienia miejsca, z których słynie Warszawa. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie Warszawy; – wymienia czynniki przyciągające ludzi do wielkich miast; – przedstawia krótką charakterystykę Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia zalety i wady życia w dużym mieście; – wymienia charakterystyczne części dużego miasta (centrum: zabytkowe Stare Miasto, nowoczesne centrum biurowe, dzielnice mieszkaniowe, tereny zielone, dzielnice przemysłowe, peryferia/przedmieścia). 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje życie w dużym mieście; – wyjaśnia, dlaczego wygląd miast często ulega zmianie; – opisuje charakterystyczne części Warszawy, podając przykłady infrastruktury miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia krótki rys historyczny Warszawy; – opisuje dolinę Wisły w Warszawie; – podaje przykłady działań mających na celu poprawę komfortu życia w dużym mieście (na przykładzie Warszawy).
12. Krajobraz miejsko-przemysłowy – Wyżyna Śląska	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Wyżynę Śląską; 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się na Wyżynie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób powstał węgiel kamienny; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego powstało skupisko dużych miast na Wyżynie 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, że występowanie surowców wpływa na

Śląska (2.7)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady miast Wyżyny Śląskiej; – omawia, jak wydobywanie węgla kamiennego przyczyniło się do rozwoju przemysłu; – wymienia cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego.	<p>Śląskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady zastosowania węgla kamiennego; – wymienia negatywne skutki wpływu przemysłu na środowisko przyrodnicze Wyżyny Śląskiej.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>przemysłu</i>; – opisuje krajobraz Wyżyny Śląskiej.	<p>Śląskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego krajobraz Wyżyny Śląskiej to krajobraz przekształcony; – podaje przykłady zmian w krajobrazie spowodowanych rozwojem przemysłu.	<p>kształtowanie krajobrazu;</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady działań mających na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego Wyżyny Śląskiej.
13. Krajobraz rolniczy – Wyżyna Lubelska (2.8)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską; – podaje nazwę skały typowej dla Wyżyny Lubelskiej; – wymienia nazwy gleb charakterystycznych dla Wyżyny Lubelskiej; – wymienia cechy krajobrazu rolniczego.	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa; – wymienia główne rośliny uprawiane na Wyżynie Lubelskiej; – podaje przykład wąwozu lessowego jako elementu krajobrazu Wyżyny Lubelskiej; – opisuje pracę rolnika w ciągu roku.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy charakterystyczne lessu; – opisuje proces powstawania wąwozu lessowego, podaje przykładowe miejsca występowania takich wąwozów; – wyjaśnia, na czym polega żyzność gleby; – opisuje krajobraz wiejski; – podaje przykłady miast Wyżyny Lubelskiej.	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie krainy geograficzne mających korzystne warunki do rozwoju rolnictwa; – przedstawia budowę gleby; – podaje cechy urodzajnych gleb: czarnoziemów; – wymienia atrakcje turystyczne Wyżyny Lubelskiej.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, od czego zależy żyzność gleby; – wymienia inne rodzaje żyznych gleb występujących w Polsce; – podaje, jakie zabiegi poprawiają jakość gleby; – wskazuje różnice pomiędzy wsią rolniczą a podmiejską.
14. Podsumowanie działu 2	Utrwalenie wiadomości i umiejętności z lekcji 6–13.				
Dział 3. Łądy i oceany na Ziemi					
15. Łądy i oceany na Ziemi. Model Ziemi (3.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie i globusie południki i równoleżniki; – wskazuje na mapie i globusie równik, południk 0°, południk 180°, zwrotniki, koła podbiegunowe, bieguny; – wskazuje na mapie i globusie kontynenty i oceany.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym różni się równik od pozostałych równoleżników; – wyjaśnia, czym jest globus; – podaje, na jakie półkule dzieli Ziemię: równik oraz południki 0° i 180°; – charakteryzuje strefę międzyzwrotnikową i strefy okołobiegunowe; – wyjaśnia pojęcia: <i>kontynent</i>, <i>ocean</i>.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>południki</i>, <i>równoleżniki</i>, <i>oś Ziemi</i>; – wskazuje równoleżniki wyznaczające strefę międzyzwrotnikową i strefy okołobiegunowe; – omawia położenie kontynentów i oceanów na poszczególnych półkulach; – wyjaśnia pojęcia: <i>morze</i>, <i>archipelag</i>, <i>wyspa</i>, <i>cieśnina</i>, <i>wszechocean</i>.	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy południków i równoleżników, podaje ich znaczenie; – opisuje strefy oświetlenia Ziemi; – wymienia kontynenty według wielkości powierzchni; – uzasadnia, dlaczego Ziemia nazywana jest błękitną planetą.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice między kształtem południków i równoleżników na mapie i globusie; – wyjaśnia pochodzenie nazw kontynentów.
16. Wielkie podróże – odkrywanie lądów i oceanów (3.2)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje cele wielkich podróży geograficznych i czas, w którym się odbywały; – wymienia imiona i nazwiska dwóch podróżników, którzy przyczynili się do poznania świata; – podaje cel wyprawy Kolumba; – odczytuje z mapy nazwy mórz, oceanów i kontynentów na trasach wypraw Leifa Erikssona, Marco Polo, Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana i Jamesa Cooka.	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia osiągnięcia epoki wielkich odkryć geograficznych; – wskazuje na mapie przebieg wyprawy Magellana; – podaje nazwy kontynentów i oceanów, wskazuje je na mapie; – wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania terenu i morza na trasach wybranych wypraw geograficznych.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwiska podróżników, którzy przyczynili się do odkrywania kontynentów i opisuje ich osiągnięcia; – wymienia tereny najslabiej poznane przez człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwiska polskich podróżników i odkrywców; – wskazuje na mapie miejsca trudne do zbadania (Rów Mariański, pasma górskie poszczególnych kontynentów).	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje osiągnięcia Polaków w odkrywaniu i badaniu kontynentów; – wskazuje na mapie miejsca badane przez Polaków; – przedstawia odkrycia geograficzne na osi czasu.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
17. Jak pokazać klimat? – wykresy i mapy klimatyczne (3.3)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>klimat</i>; – wymienia składniki klimatu; – wskazuje na klimatogramie wykres przebiegu temperatury powietrza i opadów atmosferycznych; – odczytuje podstawowe informacje z wykresów klimatycznych.	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia pogodę od klimatu; – odczytuje dane klimatyczne z tabel i wykresów; – wymienia informacje zawarte na mapach klimatycznych; – wymienia nazwę strefy klimatycznej, w której znajduje się Polska.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje sposoby przedstawiania danych klimatycznych; – wyjaśnia pojęcie <i>klimatogram</i>; – wyjaśnia pojęcie strefa klimatyczna; – oblicza średnią wartość temperatury powietrza; – wyjaśnia pojęcie <i>amplituda</i>; – wymienia strefy klimatyczne.	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza amplitudę temperatury powietrza; – analizuje wykresy klimatyczne; – wskazuje na mapie świata strefy klimatyczne.	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje klimat na podstawie dowolnego klimatogramu; – wykonuje klimatogram na podstawie danych klimatycznych.
18. Podsumowanie działu 3	Wiadomości i umiejętności z lekcji 15–17.				
Dział 4. Krajobrazy świata					
19. Krajobrazy wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej (4.1)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwy kontynentów, na których rosną wilgotne lasy strefy równikowej i lasy strefy umiarkowanej; – odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza oraz wielkość opadów atmosferycznych w ciągu roku; – wymienia cechy wilgotnego lasu strefy równikowej i lasu strefy umiarkowanej.	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszary występowania lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej; – wymienia warstwy lasu strefy umiarkowanej i warstwy wilgotnego lasu strefy równikowej; – podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w obu strefach; – wymienia znaczenie lasów dla człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; – opisuje klimat wilgotnego lasu strefy równikowej i lasu strefy umiarkowanej; – opisuje warunki codziennego życia w wilgotnym lesie równikowym.	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje krajobraz wilgotnego lasu strefy równikowej i lasu strefy umiarkowanej; – podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w obu strefach krajobrazowych; – wyjaśnia pojęcie <i>epifit</i>, podaje przykłady roślin.	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje krajobraz wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej; – wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi; – opisuje rdzennych mieszkańców Amazonii i Kotliny Konga.
20. Krajobrazy sawanny i stepu (4.2)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwy kontynentów, na których występują sawanna i step; – odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza oraz wielkość opadów w ciągu roku; – wymienia cechy krajobrazu sawanny i stepu.	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszary występowania sawanny i stepu; – podaje definicję sawanny i stepu; – podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w tych strefach krajobrazowych.	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; – opisuje klimat sawanny i stepu; – podaje inne nazwy stepów, określa miejsca ich występowania; – podaje, w jaki sposób człowiek wykorzystuje gospodarczo te regiony.	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje krajobraz sawanny i stepu; – podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; – opisuje życie ludzi na sawannie i stepie.	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje krajobraz sawanny i stepu; – wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi, a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi; – opisuje sawannę jako atrakcję turystyczną.
21. Krajobrazy pustyni gorącej i pustyni lodowej (4.3)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwy kontynentów, na których występują pustynie; – wyjaśnia pojęcie <i>pustynia</i>; – odczytuje z wykresów klimatycznych najwyższą i najniższą temperaturę powietrza w klimatach pustynnych oraz wielkość opadów w ciągu roku; – wymienia cechy krajobrazu pustyni gorącej i pustyni lodowej.	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszary występowania pustyni gorących i lodowych; – wymienia przyczyny powstawania pustyni; – podaje przykłady roślin i zwierząt typowych dla pustyni gorącej i pustyni lodowej.	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramów; – opisuje klimat pustyni gorącej i lodowej; – opisuje gospodarcze wykorzystanie pustyni.	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje krajobraz pustyni gorącej i pustyni lodowej; – podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; – opisuje życie ludzi na pustyni gorącej i pustyni lodowej.	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje krajobraz pustyni gorącej i pustyni lodowej; – wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi, a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi; – wyjaśnia pochodzenie nazw: Antarktyda, Antarktyka, Arktyka.

22. Krajobrazy tajgi i tundry (4.4)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwy kontynentów, na których występują tajga i tundra; – wyjaśnia pojęcia: <i>tajga</i> i <i>tundra</i>; – odczytuje z klimatogramów podstawowe informacje dotyczące temperatury powietrza i opadów atmosferycznych; – wymienia cechy krajobrazu tajgi i tundry. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszary występowania tajgi i tundry; – podaje przyczynę zróżnicowania roślinności w tych strefach; – podaje przykłady roślin i zwierząt typowych dla tajgi i tundry. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przebieg temperatury i opadów w ciągu roku na podstawie klimatogramów; – opisuje klimat tajgi i tundry; – opisuje gospodarcze wykorzystanie tajgi. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje krajobraz tajgi z krajobrazem tundry; – podaje przystosowania roślin i zwierząt do życia w podanych strefach krajobrazowych; – opisuje życie ludzi w tajdze i tundrze. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje krajobraz tajgi i tundry; – wyjaśnia zależność między warunkami klimatycznymi, a światem roślin i zwierząt oraz sposobem życia ludzi. – wyjaśnia, w jaki sposób powstaje wieloletnia zmarzlina.
23. Krajobraz śródziemnomorski (4.5)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwy kontynentów, na których występuje krajobraz śródziemnomorski; – odczytuje z klimatogramu podstawowe informacje dotyczące temperatury powietrza i opadów atmosferycznych; – wymienia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie świata obszary występowania krajobrazu śródziemnomorskiego; – podaje przykłady roślin i zwierząt występujących w tej strefie krajobrazowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje obszary występowania krajobrazu śródziemnomorskiego w Europie; – wyjaśnia pojęcie: <i>makia</i>; – analizuje przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku na podstawie klimatogramu; – opisuje klimat śródziemnomorski; – wymienia rośliny uprawne występujące w strefie krajobrazu śródziemnomorskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje krajobraz śródziemnomorski; – uzasadnia, dlaczego celem podróży jednej trzeciej turystów świata są kraje położone nad Morzem Śródziemnym; – wyjaśnia, dlaczego ludzie żyjący w tej strefie są długowieczni. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego w strefie śródziemnomorskiej krajobraz jest zmieniony przez człowieka; – opisuje symbolikę wybranych roślin śródziemnomorskich.
24. Krajobraz wysokogórski Himalajów (4.6)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje Himalaje na mapie; – podaje nazwę najwyższego szczytu Himalajów; – wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje wysokość szczytu Mount Everest; – wymienia piętra roślinne występujące w Himalajach; – opisuje życie mieszkańców Himalajów. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>lodowiec</i>, <i>granica wieloletniego śniegu</i>; – opisuje piętra roślinne występujące w Himalajach; – opisuje warunki klimatyczne Himalajów. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje inne nazwy najwyższego szczytu Himalajów niż Mount Everest; – wyjaśnia proces powstawania lodowców górskich; – wyjaśnia, dlaczego wysokie góry są trudnym miejscem do życia; – wymienia nazwiska polskich himalaistów. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje krajobraz Himalajów i Tatr; – wskazuje różnice między środowiskiem południowych i północnych stoków Himalajów; – wyjaśnia, dlaczego Himalaje nazywane są dachem świata; – wymienia nazwiska pierwszych zdobywców szczytu Mount Everest.
25. Strefowość a piętrowość klimatyczno-roślinna (4.7)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia na podstawie mapy strefy klimatyczne i roślinne kuli ziemskiej; – opisuje, jak zmienia się temperatura powietrza na Ziemi od równika do biegunów i wraz z wysokością n.p.m. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy stref krajobrazowych od równika do bieguna; – omawia, czym różnią się krajobrazy na Ziemi; – wskazuje na mapie strefę klimatyczną, roślinną i krajobrazową, w której mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>strefa krajobrazowa</i>; – wskazuje na mapie strefy krajobrazowe; – wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu stref krajobrazowych; – omawia, czym jest piętrowość klimatyczno-roślinna, wymienia czynnik wpływający na jej występowanie; – wymienia czynniki wpływające na zróżnicowanie klimatu na Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego strefy krajobrazowe układają się pasami; – wyjaśnia, dlaczego na Ziemi są różne strefy klimatyczne; – wyjaśnia pojęcie <i>krajobraz astrefowy</i>, podaje przykłady takich krajobrazów. 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, że elementy środowiska przyrodniczego są ze sobą ściśle związane; – wyjaśnia różnice między krajobrazem strefowym a krajobrazem astrefowym; – wyjaśnia zależność między strefowością krajobrazów a piętrowością klimatyczno-roślinną.
26. Podsumowanie działu 4	Wiadomości i umiejętności z lekcji 19–25.				

